

INSTITUT FOR LÆRING - ORGANISATION OG LÆRING

LEDELSE - FACILITERING - INNOVATION

WORKING PAPER

IB RAVN OG HANNE ADRIANSEN

FACILITERING AF STUDIEMILJØ

EVALUERING AF ET PILOTPROJEKT PÅ DPUS KANDIDATUDDANNELSE
I PÆDAGOGISK PSYKOLOGI I FORÅRET 2009

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

Ib Ravn og Hanne Adriansen

Facilitering af studiemiljø

Evaluering af et pilotprojekt på DPU's kandidatuddannelse
i Pædagogisk Psykologi i foråret 2009

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
Working Paper, Faciliteringsfeltet, Organisation og Læring, 2009

Titel:

Ib Ravn og Hanne Adriansen - Facilitering af studiemiljø

Evaluering af et pilotprojekt på DPUs kandidatuddannelse i Pædagogisk Psykologi i foråret 2009

Working Paper udgivet af:

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, AU

Institut for Læring, Organisation og Læring 2009

Forfattere:

Ib Ravn og Hanne Adriansen, projektansvarlige

DOI: 10.7146/aul.109.102

© 2009 Forfatterne

1. udgave 2009

Omslag og grafisk design: Knud Holt Nielsen

Kopiering tilladt med tydelig kildeangivelse

Hovedpointer:

Projektets indhold

- Med det formål at forbedre studiemiljøet og mindske frafaldet iværksatte vi tre delprojekter, der omfattede de 222 studerende tilmeldt til det andet af fire semestre på kandidatuddannelsen i pædagogisk psykologi.
- Den bærende ide var facilitering. En facilitator styrer en gruppes sociale og faglige aktiviteter på en måde, så alle deltagerne involveres.
- Vi uddannede 17 studerende, der fungerede som facilitatorer for hver deres studiegruppe. Grupperne mødtes i en time før hver forelæsning for at bearbejde pensum. Her deltog 69% af de studerende "hver gang" eller "ofte".
- Fem gange gennemførte vi en "faciliteret tirsdagsbar", som skulle skabe nye bekendtskaber blandt de studerende. Knap halvdelen deltog.
- Et eftermiddagsarrangement i Kbh. og et i Århus skulle hjælpe de studerende til at skærpe deres faglige identitet. 44% af dem deltog.

Projektets virkning

- Frafaldsprocenten fra andet til tredje semester faldt fra 12% til 3% (målt på antallet af tilmeldinger til undervisningen på andet og tredje semester).
- Målt på trivselsparametre fra Aarhus Universitets studiemiljøundersøgelse: Andelen af studerende, der føler sig som del af et fagligt fællesskab, steg fra 48% til 69%.
- Andelen af studerende, der føler sig som del af et større fællesskab på studiet, steg fra 21% til 60%, næsten en tredobling.
- Andelen af studerende, der føler sig ensomme til dagligt på studiet, faldt fra 19% til 8%.
- Seks ud af de ni målte trivselsparametre udviste store forbedringer (målt som den andel, der svarer "enig" eller "overvejende enig": der er forbedringer fra 11 til 45 procentpoint). Fem ud af seks kom op over AUs niveau, der eller ligger langt over DPUs.
- Samlet vurderes, at projektet gjorde gode fremskridt mod de opstillede mål.

Baggrund

Kandidatuddannelserne på DPU døjer aktuelt med lang studietid, lave gennemførelsesprocenter og Aarhus Universitets dårligste scorer på studiemiljø.

Den manglende universitetserfaring blandt DPUs studerende kan være en årsag: Den studerende kommer til forelæsning, sidder alene med de svære ord og går urolig hjem: "Var det bare mig, der ikke forstod det?"

Det manglende studiemiljø kan måske forklares med DPUs mange modne studerende med arbejds- og familieforpligtelser.

Uanset årsagerne sigtede nærværende projekt mod at gøre noget ved det.

Forandringshypotese

På Learning Lab Denmark, og nu på Institut for Læring, har vi i gruppen "Facilitering af videnprocesser" god erfaring med, at menneskers professionelle samvær på møder og konferencer og i netværk kan gøres mere engageret og effektivt, når det faciliteres. En facilitator styrer med fast og venlig hånd processer og kommunikation på en måde, så alles mål søges tilgodeset på samme tid.

Vi vurderede derfor, at vi vha. faciliterede, konstruktive og anerkendende processer kunne skabe et miljø for de studerende, der øger deres faglige udbytte, skærper deres professionelle identitet, uddyber deres tilknytning til hinanden og DPU samt fremmer deres motivation for at gennemføre studiet.

Mål

- Flere studerende gennemfører deres uddannelse hurtigere (hvilket efter et enkelt semester kan anslås ved frafaldsprocenten mellem semestre, altså antallet af tilmeldinger til undervisning det efterfølgende semester)
- Studietrivslen forbedres (hvilket kan måles vha. spørgsmål fra AUs studiemiljøundersøgelse)

Pilotprojektet

I regi af DPUs prodekan for uddannelse Hans Siggaard Jensen og i samarbejde med modulkoordinatorer Eva Silberschmidt Viala og Lisser Rye Ejersbo tilrettelagde vi et pilotprojekt, som skulle gennemføres med de 222 studerende på modul 3 og 4 (der afvikles samtidigt og udgør andet semester) på uddannelsen i pædagogisk psykologi i både København og Århus.

Pilotprojektet bestod af tre delprojekter:

1. Studiefacilitering (faciliterede studiegrupper). Træning af en snes såkaldte studiefacilitatorer på en todages workshop primo februar 2009. Hver studiefacilitator ville derefter få ansvaret for et 11-14 personers kollegialt fællesskab af studerende. Gruppen skulle mødes i forbindelse med hver forelæsning til bearbejdning af pensum i anerkendende, konstruktive og effektive læringsprocesser faciliteret af studiefacilitatoren.
2. Skærpelse af faglig identitet. Over tre halve dage i løbet af semesteret skulle de studerende hjælpes til at formulere og præcisere deres faglige identitet, bl.a. hjulpet på vej af besøg i to virksomheder, der har aftaget kandidater fra uddannelsen.
3. Faciliteret tirsdagsbar. En månedlig aktivitet efter en forelæsning. Fra kl. 15 til 19 skulle deltagerne faciliteres gennem videndelende og udvekslende processer, der gradvist blev mindre faglige og mere sociale, kulminerende med buffet og drinks til dem, der blev hængende længere. En bar, hvor ingen skulle sidde og hænge i halve timer alene.

Evaluering

De tre delprojekter gennemførtes februar til maj 2009 og blev evalueret i maj-juni:

- Opgørelse af hvor mange studerende har tilmeldt sig undervisningen i det følgende (tredje) semester, hvilket giver en frafaldsprocent.
- Spørgeskema med 19 spørgsmål om deltagelse i og udbytte af de tre delprojekter, uddelt ved semestrets sidste forelæsning på modul 3 (svarprocent = fremmøde, 156 ud af 222, dvs. 70%)
- Spørgeskema med 9 spørgsmål fra AU's studiemiljøundersøgelse, samme population og svarprocent.
- Interview af studiefacilitatorerne (17), individuelt (København) eller i gruppe (Århus), ved Hanne Adriansen og lektor Lene Møller Madsen, Institut for naturfagenes Didaktik, KU.

Resultat af evalueringen præsenteres efter den følgende nærmere beskrivelse af hvert delprojekt.

Delprojekt 1: Studiefacilitering

Uddannelsens optag på ca. 250 studerende kan med fordel inddeles i mindre grupper, der principielt kan udgøre det fællesskab, der giver faglig stimulering, glæde og opbakning til studielivet. Selvorganiserede studiegrupper er dog meget tidskrævende, mange fungerer ikke godt, og de er opslidende at danne og gendanne.

Ideen med dette delprojekt er, at en studerende i hver studiegruppe skal lære at facilitere gruppens arbejde ved at benytte teknikker til peer-learning og videndeling. Denne studiefacilitator introducerer og afvikler involverende processer for gruppen som helhed og delt op i par og trioer – så alle er på og bliver set og anerkendt. Dette for at undgå, at den bliver en klassisk diskussionsgruppe, hvor tre personer dominerer samtalen og fire kobles af og sværger, de ikke vil spille tid på det igen. Når *faciliteret* gruppearbejde er bedst, er det effektivt, professionelt og konstruktivt. Studiegruppen skal bearbejde pensum og fungere som støtte til forelæsningsne; den er ikke en projektgruppe og skal ikke skrive en opgave.

Til en optimal gruppestørrelse op 8-10 studerende søgte vi før semesterstart (primo januar 2009) pr. e-mail at rekruttere 30 studerende – nok til at nogle få kunne falde fra undervejs. Vi fik 19, hvoraf to blev syge før træningsworkshoppen, som vi afholdt 5.-6. februar som internat. De 17 studiefacilitatorer fik efter workshoppen, på semesterets første mødedag, tildelt en gruppe på 12-13 studerende. I Århus blev den sammensat tilfældigt, i København kunne de tidligere fungerende og mindre studiegrupper vælge at blive sammen og indgå i en større, faciliteret gruppe – og det skete i enkelte tilfælde.

Når grupperne mødtes, fungerede facilitator som vært og procesbestyrer. En typisk mødegang kunne bestå af en runde, hvor alle sagde, hvad de fandt interessant eller personligt relevant i dagens tekst; derpå drøftelse af dette i par eller trioer i 20-30 minutter; og til sidst udveksling af læringspointer eller fri drøftelse i plenum. Fokus var overvejende personligt-konstruktiv, som vi lagde op til på træningsworkshoppen: dvs. samtale og refleksion om, hvad dagens tekst og begreber giver af mening "for mig i mit professionelle virke". Fokus var i mindre grad på en mere klassisk akademisk-kritisk diskussion af teoriens og begrebers tolkning eller rimelighed – om end facilitatorerne undervejs rapporterede, at de ofte måtte facilitere en afklaring i gruppen af, hvad nøglebegreber betød, før deltagerne var klar til at overveje deres relevans for egen praksis.

Samtlige 17 studiefacilitatorer førte deres grupper frem til semesterafslutning – enkelte mødtes også efter semesterafslutning og brugte grupperne til yderligere faglig udveksling, andre mødtes også socialt i deres grupper.

Grupperne mødtes som planlagt i en time før hver ugentlig forelæsning på modul 3 og før hver af de i alt tre fællesforelæsninger på (det overvejende hold-opdelte) modul 4. Desuden blev grupperne brugt, hvis forelæserne ønskede, at de studerende skulle lave gruppearbejde undervejs i forelæsningsperioden. Dette bevirkede, at de studerende med det samme vidste, hvem de skulle være sammen med, og at der var en facilitator i hver gruppe, der tog ansvar for processen.

I forbindelse med dette delprojekt deltog vi i introdudagene på modul 3. I samarbejde med modulkoordinator Eva Silberschmidt Viala planlagde vi disse dage mhp. at faciliteringen i studiegrupperne skulle adressere det faglige indhold. Vi fortalte de studerende om projektet, faciliterede dannelsen af studiegrupper på stedet (hvilket minimerede det traditionelt pinefulde herved) og demonstrerede diverse faciliterede processer for dem alle – så de var klar til at blive faciliteret i studiegrupperne.

Evaluering af delprojekt 1 med studiefacilitering

- Deltagelse. 69% af de studerende angav, at de deltog "hver gang" eller "ofte", og 21% "af og til". Et typisk fremmøde var på 6-8 personer i en studiegruppe, flere i begyndelsen og færre til slut. Når der var gruppearbejde i forbindelse med forelæsningerne, var deltagelsen i grupperne langt større, ofte 10-12 personer. Dette har fungeret uden problemer.
- Udbytte. Hvordan var de studerendes udbytte af studiegrupperne? 80% angav, at det *faglige* udbytte var "godt" eller "meget godt", og det samme svar gave 83% vedr. det *sociale* udbytte. Det skal bemærkes, at disse godt 80% er større end de 69%, der mødte op ofte eller hver gang; dvs. selv dem, der kom sjældnere, fik et godt eller meget godt udbytte.
- Fraværsårsager. Hvorfor kom de da ikke hver gang, spurgte vi med et multiple-multiple-choice spørgsmål med fem svarkategorier. Blandt dem, der ikke kom hver gang, svarede 62% "Havde ikke tid", mens 23% svarede "Havde ikke lyst eller behov". Lysten til at deltage var altså stor nok. Timen til studiegruppen var ikke meldt ud før semesterstart; i København lå den kl. 9-10, hvilket kan have grebet ind i børneaflevering o.l.
- Gruppedynamik. Kun 3% af de studerende, der ikke kom hver gang, svarede "Gruppen fungerede ikke godt", og kun 2% angav "Bestemte deltagere i gruppen". Den tilfældige sammensætning af grupperne har

altså ikke været en hæmsko for samværet. Bemærk dog, at de studerende ikke skulle producere opgaver eller lignende i fællesskab, men hjælpe hinanden til en større faglig forståelse under facilitators værtskab.

- Eksamenstilmelding. Havde studiegruppen betydning for, om de studerende tilmeldte sig eksamen? Det sagde 33%, at den havde (16% angav "lille betydning", 16% "nogen", 1% "stor" og 1% "meget stor"). Resten oplyste: ingen betydning. Vi kan tolke det sådan, at de stærke to tredjedele ville gå til eksamen, faciliteret studiegruppe eller ej, mens studiegruppen gav den svage tredjedel et godt nøk i den rigtige retning. Og for tre personer var gruppen af afgørende betydning.
- Hvad kunne blive bedre? Her påpegede en del, at grupperne havde været for store. Andre bemærkede at det skulle have været annonceret fra begyndelsen, så man kunne planlægge ud fra at skulle møde en time tidligere.
- Interview af studiefacilitatorerne viste, at projektet har været en succes. Nogle af dem havde evalueret studiegrupperne med deltagerne: Disse var glade for faciliteringen, fordi den " fungerede som et styringsredskab, så læsningen er blevet mere relevant". En anden gruppe mente, at "facilitering er kompleksitetsreducerende". En deltager mente, at når man skal formulere sig over for gruppen, kan man bedre formulere sig skriftligt, når man skal i gang med opgaven. Det gode ved grupperne er, at "jeg bringer mig selv i spil i stedet for bare at læse", normalt "sidder man med den der tekst derhjemme, alene". Arbejdet i grupperne bevirker at "jeg har været bedre forberedt til forelæsningerne".
- Bedre studiemiljø. Facilitatorerne meldte om en større åbenhed, stigende engagement og en bedre stemning på studiet. Det er ikke "så farligt" at stille spørgsmål længere.
- Sammenfatning. Samlet vurderer vi delprojektet til at have været en klar succes. Det var tydeligt, at samarbejdet med underviserne har været vigtigt i denne sammenhæng, og hvis man kan få faciliteringen og det faglige indhold til at spille sammen, forbedrer man begge dele.

Delprojekt 2: Faglig identitet

Hensigten med dette delprojekt var at styrke de studerendes faglige identitet, som ifølge studiemiljøundersøgelsen er ringe. De studerende har ikke et klart billede af, hvori faget består eller hvilket særligt bidrag, de vil kunne yde på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse.

Vi påtænkte at samle de studerende i hhv. København og Århus i tre halve dage til en faciliteret og deltagerbaseret afklaring af spørgsmål som "Hvad kan jeg?" "Hvad er vi for nogen?" "Hvordan kan vi bidrage til samfundet?" "Er vi bare akademiske pædagoger eller hvad?". To af disse halve dage skulle bruges til virksomhedsbesøg på en mulig kommende arbejdsplads, fx en kommunal forvaltning og en HR-afdeling i en privat virksomhed.

Det første arrangement på tre timer blev gennemført i både København og Århus. De blev trakteret med en god frokost, et par korte oplæg ved uddannelsens studieleder og en af os, samt faciliteret erfaringsudveksling i smågrupper afvekslende med opsamlinger i plenum. De to studieinstruktører blev inddraget i dette delprojekt og var med til at facilitere processerne i smågrupper.

Virksomhedsbesøgene blev logistisk vanskelige og kunne ikke gennemføres.

Evaluering af delprojekt 2 om faglig identitet

- Deltagelse. 44% af de studerende deltog i det afholdte arrangement.
- Fravær. Halvdelen af de fraværende angav som grund: "Ville gerne, men kunne ikke". Kun 1% svarede: "Har ikke behov for at skærpe min faglige identitet".
- En typisk reaktion var: "Hvor er det dejligt, I laver sådan noget for os!" De var tilsyneladende ikke forvænte med institutionens omsorg og interesse for deres liv uden for forelæsninger og vejledning.
- En typisk behov udtrykt på dagen var: "Vi har brug for at høre en kandidat fra uddannelsen fortælle, hvordan den er nyttig i hendes nye arbejde".
- Som det fremgår af studiemiljøundersøgelsen nedenfor, bidrog semesteret (og dermed dette arrangement) ikke til at afklare hvilket arbejde, den enkelte studerende ønsker sig efter endt uddannelse.

- Sammenfatning. Vi vurderer delprojektet som en god start, men noget uforløst. Det er fint med en faciliteret ramme, hvor de studerende erkender og taler åbent sammen om deres usikkerhed, men vi skal have positive forbilleder på banen, før det rykker noget. Det er oplagt at involvere studieinstruktorerne i dette delprojekt.

Delprojekt 3: Faciliteret tirsdagsbar

De fleste universiteter har en studenterbar. Men danske normer for adfærd på cafe eller bar er sådan, at man overvejende holder sig til den gruppe, man er kommet med – og har man ikke nogen, bliver man væk. Det er normalt først efter en lang aften med alkoholindtagelse, at stemningen løsnes op og man møder folk, man ikke kender. Lange aftener af den type fravælges typisk af ældre studerende, der allerede har et udbygget socialt netværk.

Udfordringen er at befordre bargæsternes samvær på en sådan måde, at de hurtigt kommer i kontakt med hinanden og får indledt de bekendtskaber, der giver det gode studiemiljø og fremmer lysten til studiet. Igen var facilitering af processer og samvær vores værktøj.

For at sikre et pænt fremmøde placerede vi baren umiddelbart efter en forelæsning tirsdag, dvs. kl. 14.30 i København og 16.30 i Århus. De følgende tre timer vekslede mellem processer, som vi faciliterede med hjælp fra studenterinstruktorer, og mad og drikke fra baren (alt betalt af projektet).

Et typisk forløb: Ankomst med kaffe og kage, velkomst, 10 minutter hvor alle blev bedt om at hilse på alle gående rundt i baren, en pause, en videnbørs med deling af specialeemner i en storcirkel, en længere pause med chips og en øl, en trekvarters fordybelse i trepersoners grupper om store gode oplevelser på studiet, og derpå en pizza til aftensmad og en times fri snak og mingling, hvorefter de fleste gik ved hhv. 18- og 20-tiden. Også i dette delprojekt var studieinstruktorerne inddraget og blev brugt både til at hjælpe med det praktiske/logistiske og med at facilitere processer i smågrupper.

Evaluering af delprojekt 3 med faciliteret tirsdagsbar

- Frekvens. Baren afholdtes tre gange i København og to i Århus.
- Deltagelse. 40% af de studerende angav at have deltaget i den første bar (resten af arrangementerne afholdtes efter spørgeskemaet var omdelt). Fremmødet var på 20 til 50 studerende pr. gang.
- Fravær. Hvorfor kom resten ikke? 61% angav "Ville gerne, men kunne ikke". Kun 7% svarede ""Har ikke behov for at lære de andre bedre at

kende". Så lysten og behovet for socialt samvær er til stede.

- Ressourcebrug. Da ingen formentlig har noget imod at blive bespist gratis og samværet tydeligvis var hyggeligt, spurgte vi ikke de studerende, om de var tilfredse med baren – men spurgte i stedet om alternativ ressourceanvendelse: "Skulle vi hellere bruge pengene og arbejdsindsatsen på en almindelig fest med middag og dans midt i semesteret?" Hertil svarede 13% ja, 60% nej og resten "ved ikke". Af de 20 personer, der hellere ville have en almindelig fest, havde kun de to deltaget i den faciliterede bar – hvilket vil sige, at de 18 ikke havde deltaget i, hvad de sagde nej til.
- DPU gider os. Den faciliterede bar og arrangementet om faglig identitet har signaleret, at DPU alligevel godt gad sine studerende – som det blev udtrykt. Især baren har samtidig bevirket, at man har lært flere at kende og at det er blevet lettere at tale sammen. Udsagn: "Før kendte jeg fire, jeg kunne sige hej til, nu kender jeg måske 15" og "Det har bredt sig som ringe i vandet".
- Sammenfatning. Alt tyder på, at den faciliterede bar var til glæde for de deltagende og øgede deres bekendtskabskreds på studiet og dermed forbedrede studiemiljøet. Det er oplagt at have studieinstruktorerne med i dette delprojekt.

Evaluering via undervisningstilmeldinger

Målet var, at flere studerende skulle gennemføre deres uddannelse hurtigere. Antal tilmeldinger til undervisning det kommende semester er en indikator på studie gennemførelse. Frafaldsprocenten fra andet semester (hvor nærværende faciliteringsprojekt blev gennemført i år, dvs. 2009) til tredje semester var på 3%, mens den i fjor, i 2008, var på 12%. Altså en markant reduktion.

Tallene for eksamens gennemførelse og -karakterer foreligger ikke i skrivende stund.

Evaluering af trivsel

Fra Aarhus Universitets Studiemiljøundersøgelse 2007 udvalgte vi ni spørgsmål om områder, vi regnede med at kunne påvirke med nærværende indsats (i tabellen herunder står de, yderst til venstre, nummeret som i vores spørgeskema, efterfulgt af spørgsmålets plads i AUs rapport). Søjlen længst til højre er data fra evalueringen på modul 3, mens søjlen umiddelbart til venstre

derfor er data fra AUs undersøgelse af kandidatuddannelsen i pædagogisk psykologi specifikt. De med grønt markerede spørgsmål forbedredes væsentlig, mens dem med rødt forblev uændrede.

FS #	AU	(Procent der svarer de øverste kategorier 4+5)	AU	DPU	PP	Pilot-projekt
2	s.29	Jeg føler mig som en del af et større fællesskab på studiet	55	24	21	60
9	s.28	Studiet har bidraget til, at jeg føler mig som del af et fagligt fællesskab	74	54	48	70
1	s.22	Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studium	83	69	67	84
3	s.33	Hvordan vurderer du mulighederne for social kontakt med medstuderende?	72	32	29	74
4	s.29	De andre studerende er generelt imødekommende	82	78	80	91
5	s.32	Hvor ofte føler du dig ensom - <u>til daglig på studiet?</u>	9	16	19	8
6	s.32	Hvor ofte føler du dig ensom - <u>til daglig uden for studiet?</u>	6	5	5	8
7	s.28	Min interesse i studiets fagområde er vokset, siden jeg startede på studiet	85	88	90	90
8	s.28	Studiet har bidraget til at afklare, hvilket arbejde jeg vil have, når jeg er færdig	43	33	32	32

Som det fremgår af tabellen, er der først tre spørgsmål om fællesskabet på studiet, hvor andelen af studerende, der svarer "helt enig" eller "overvejende enig" (kategorierne 4 og 5), er steget ganske betydeligt. Således føler langt flere sig nu som en del af et større fællesskab på studiet; andelen er steget fra 21% til 60%, næsten en tredobling.

Dernæst følger tre spørgsmål om kontaktmuligheder og ensomhed på studiet, som også er forbedret væsentligt; andelen af ensomme på studiet til daglig er faldet fra 19% til 8%.

Sidst følger tre faktorer, der ikke blev forbedret: Ensomhed uden for studiet, der blev medtaget som reference (og faktisk er forværret en smule); et spørgsmål om faglig interesse, som vi desværre ikke fik forbedret scoren på; og et spørgsmål om arbejdsafklaring, hvis ikke-forbedring vi tilskriver det uforløste arrangement om faglig identitet, der skulle have tacklet dét spørgsmål.

Øvrig evaluering og årsagsrefleksion

- 19 studerende meldte sig som facilitatorer ved semesterstart (hvorefter to blev syge og ikke kunne deltage i faciliteringsworkshoppen). Ved semesterafslutningen angav 22 yderligere, at de gerne ville have været studiefacilitator. Det tolker vi som en succes: De fungerende facilitatorers eksempel har inspireret til efterligning.
- "Skal vi fortsætte med facilitering på jeres modul 5 og 6 til efteråret?", spurgte vi de studerende. 80% svarede ja, 11% ved ikke og 9% angav "Nej, brug kræfterne på noget andet". Altså et stort ønske om at fortsætte med facilitering.
- Udsagn fra undervisere på de to moduler peger på en yderligere effekt: Det var en meget opmærksom og læringsparat gruppe studerende, der mødte dem ved hver forelæsnings begyndelse – efter at studiegrupperne havde fortygget pensum og drøftet dets personlige relevans.
- Der kan være andre medvirkende årsager til de konstaterede forandringer, fx et bidrag fra den nye modul 4-koordinator, Lisser Rye Ejersbo, eller en effektiv opstart og eksekvering ved den erfarne modul 3-koordinator Eva Silberschmidt Viala.
- Finanskrisen fra 2008 og stramningen på jobmarkedet ville traditionelt siges at forsinke studerendes færdiggørelse og gennemførelse (de har ikke travlt med at komme ud og blive arbejdsløse), så det skulle virke modsat det konstaterede fald i frafaldsprocenten fra andet semester til tredje semester.

Konklusioner

Pilotprojektet må siges at have gjort pæne fremskridt mod de to mål, der blev opstillet ved start:

1. Pilotprojektets bidrag til studie gennemførelse kan anslås ved hjælp af frafaldsprocenten mellem andet og tredje semester. Denne er faldet fra 12% i 2008 til 3% i år.
2. Spørgsmål fra studiemiljøundersøgelsen angiver store eller meget store spring opad i de studerendes oplevelse af at deltage i et fællesskab på

studiet og i kontakten til de øvrige studerende, samt andre indikatorer på et godt studiemiljø.

Af de tre delprojekter er det første klart det vigtigste:

1. De faciliterede studiegrupper: En time før hver forelæsning giver et fællesskab og et fokus i studiemiljøet. Der er nogen, der tager sig af en, når man kommer; der er nogen at snakke med hver gang; der er et forum at lufte tvivl og begejstring i – og det er ikke en uendelig diskussionsgruppe, hvor man skal kæmpe for at få ordet. For facilitator er den vært, der sikrer at alle kommer på og bidrager.
2. Delprojektet om faglig identitet blev ikke ført til ende og ramte ikke helt i plet. Behovet for at skærpe den faglige identitet består dog.
3. Den faciliterede bar var en ren foræring for de studerende, så den måtte skabe fornøjelse og social kontakt.

Samlet vurderes det, at de tre aktivitetstyper har bidraget til et klart bedre studiemiljø og et reduceret frafald.